

EUROOPA KOHTU OTSUS

25. juuli 1991*

Meeste ja naiste võrdne kohtlemine – Õigusaktid, millega on keelatud naiste öötöö

Kohtuasjas C-345/89,

mille eesmärgiks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel tribunal de police d'Ilkirchi (Prantsusmaa) esitatud taotlus, millega soovitakse saada nimetatud kohtus algatatud kriminaalmenetluses järgmise isiku vastu:

Alfred Stoeckel

eelotsust 9. veebruari 1976. aasta direktiivi 76/207/EMÜ (meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses töö saamise, kutseõppe ja edutamisega ning töötingimustega) (EÜT L 39, lk 40) tõlgendamise kohta,

EUROOPA KOHUS

koosseisus: president O. Due, kodade esimehed G. F. Mancini, T. F. O'Higgins ja G. C. Rodríguez Iglesias, kohtunikud Sir Gordon Slynn, R. Joliet, F. A. Schockweiler, F. Grévisse ja M. Zuleeg,

kohtujurist: G. Tesauro,

kohtusekretär: vanemametnik D. Louterman,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

– Alfred Stoeckel, esindaja: advokaat Alexandre, Strasbourg,

– Prantsuse valitsus, esindajad: välisministeeriumi õigusosakonna juhataja asetäitja Edwige Belliard ja sama ministeeriumi sekretär Marc Giacomini,

– Itaalia valitsus, esindaja: riiklik esindaja Pier Giorgio Ferri,

– Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: õigustalituse ametnik Marie Wolfcarius,

arvestades kohtuistungis ettekannet,

* Kohtumenetluse keel: prantsuse.

kuulanud 21. novembri 1990. aasta kohtuistungil ära Alfred Stoeckeli, Prantsuse valitsuse, esindaja: välisministeeriumi õigusosakonna keskadministratsiooni peataatse Claude Chavance, Itaalia valitsuse ja komisjoni suulised märkused, kuulanud 24. jaanuari 1991. aasta kohtuistungil ära kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1. 4. oktoobri 1989. aasta otsusega, mis saabus Euroopa Kohtu kantseleisse sama aasta 9. novembril, esitas tribunal de police d'Illkirch (Prantsusmaa) EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel eelotsuse küsimuse nõukogu 9. veebruari 1976. aasta direktiivi 76/207/EMÜ (meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses töö saamise, kutseõppe ja edutamisega ning töötingimustega) (EÜT L 39, lk 40) artikli 5 tõlgendamise kohta.

2. Küsimus kerkis esile kriminaalmenetluse raames, mis oli algatatud aktsiaseltsi SA Suma juhataja hr Stoeckeli vastu, keda süüdistati selles, et ta võttis 28. oktoobril 1988 öötööle 77 naist, rikkudes sellega Prantsuse tööseadustiku artiklit L 213-1.

3. Eespool nimetatud direktiivi 76/207 artikli 5 järgi tähendab võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamine töötingimuste suhtes seda, et meestele ja naistele tagatakse samad tingimused ilma soolise diskrimineerimiseta. Sel eesmärgil võtavad liikmesriigid vajalikud meetmed, tagamaks, et tühistatakse kõik võrdse kohtlemise põhimõttega vastuolus olevad õigus- ja haldusnormid (lõike 2 punkt a) ja muudetakse need võrdse kohtlemise põhimõttega vastuolus olevad õigus- ja haldusnormid, mille kehtestamist tinginud kaitsmisvajadus ei ole enam põhjendatud (lõike 2 punkt c). Artikli 2 lõike 3 järgi ei piira direktiiv naiste kaitset käsitlevate sätete kohaldamist, eriti seoses raseduse ja sünnitusega.

4. Sama direktiivi artikli 9 lõike 1 järgi olid liikmesriigid kohustatud jõustama selle järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid 30 kuu jooksul alates direktiivi teatavakstegemisest ning artikli 5 lõike 2 punkti c puhul nelja aasta jooksul. See tähtaeg möödus 14. veebruaril 1980.

5. Prantsuse tööseadustiku artikli L 213-1 järgi ei tohi naisi tööle võtta mitte mingisugusele öötööle, eelkõige igasugustes tehastes, vabrikutes ja töökodades. Sama artikkel sisaldab siiski teatud hulga erandeid, mis puudutavad näiteks juhtivaid kohti ja vastutavaid tehnilist laadi ametikohti ning olukordi, kus eriti tõsiste asjaolude tõttu on riikliku huviga nõutud, et vahetustega töötavate rühmade naistöötajate puhul võiks öötöö keelu tühistada selles seadustikus ette nähtud tingimustel ja korras.

6. Toimikust selgub, et väliskonkurentsist tingitud majanduslike raskuste tõttu pidi aktsiaselts Suma kaaluma ligikaudu 200 isiku vallandamist oma Obenheimi vabrikust. Tõdedes siiski, et vallandamiste hulka ja tagajärgi võib piirata, võttes kasutusele katkestamata vahetustega töö süsteemi, mis tähendab kogu personalile öötööd, alustas

aktsiaselts Suma läbirääkimisi ametiühingutega äriühingu ja ametiühingute kokkuleppe allkirjastamiseks.

7. Selles 30. juunil 1988 sõlmitud kokkuleppes sätestati, et öötöö on erakorraline ja aktsiaselts Suma naaseb ainult päevase tööga töökorralduse juurde niipea, kui majanduslik surve on läbi. Võttes arvesse, et äriühingu naistöötajatel on püsinud töökohtadeks vajalik kutseoskus, ja soovides anda neile meestega võrdsed võimalused, leppisid pooled kokku, et tagavad nii meestele kui ka naistele juurdepääsu kõikidele töökohtadele; naistöötajad pidid selle siiski enamushääletusega heaks kiitma. Enamik naisi hääletas vahetustega töö süsteemi poolt ja see võeti kasutusele alates 1. oktoobrist 1988.

8. Tribunal de police'is väitis hr Stoeckel, et Prantsuse tööseadustiku artikkel L 213 läheb vastuollu eespool nimetatud direktiivi 76/207 artikliga 5 ja 25. oktoobri 1988. aasta otsusega kohtuasjas C-312/86: komisjon v. Prantsuse Vabariik (EKL 1988, lk 6315), milles Euroopa Kohus teatas, et Prantsuse Vabariik on rikkunud oma kohustusi, jättes võtmata kõik eespool nimetatud meetmed, mis on vajalikud selle direktiiviga keelatud ebavõrdsuse kaotamiseks.

9. Selles olukorras otsustas tribunal de police d'Illkirch peatada kohtuliku arutamise niikauaks, kuni Euroopa Kohus on teinud eelotsuse järgmises küsimuses:

„Kas 9. veebruari 1976. aasta direktiivi artikkel 5 on piisavalt täpne, et luua liikmesriigile kohustus mitte kehtestada oma õigusaktidega põhimõtet, mille kohaselt on naiste öötöö keelatud, nagu on sätestatud Prantsuse tööseadustiku artiklis L 213-1?”

10. Põhikohtuasjas lahendatava vaidluse asjaolude, menetluse käigu ja Euroopa Kohtule esitatud kirjalike märkuste ulatuslikum kirjeldus on esitatud kohtuistungis ettekandes. Sellest toimikus olevast teabest tuuakse allpool ära ainult nii palju, kui on vaja Euroopa Kohtu arutluskäigu esitamiseks.

11. Direktiivi eesmärk on kehtestada liikmesriikides meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõte muu hulgas seoses töö saamise ja töötingimustega. Selleks nähakse direktiiviga ette selle põhimõttega vastuolus olevate riigisiseste õigus- ja haldusnormide tühistamine või muutmine, kui nende kehtestamist tinginud kaitsmisvajadus ei ole enam põhjendatud.

12. Nagu Euroopa Kohus täpsustas oma 26. veebruari 1986. aasta otsuses kohtuasjas C-152/84: H. Marshall v. Southampton and South-West Hampshire Area Health Authority (EKL 1986, lk 723, punkt 55), ei anna direktiivi 76/207 artikkel 5 liikmesriikidele mingit õigust seada võrdse kohtlemise põhimõtte kohaldamisele mingeid tingimusi või piirata selle kohaldamist selle kohaldamisalas ning see õigusnorm on piisavalt täpne ja tingimusteta, et eraisikud saaksid sellele tugineda riiklikes kohtutes, et ei kohaldataks mitte missugust liikmesriigi õigusnormi, mis on vastuolus nimetatud artikli 5 lõikega 1, milles on kehtestatud töötingimustega seotud võrdse kohtlemise põhimõte.

13. Seejärel tuleb meenutada, et artikli 2 lõike 3 järgi ei piira direktiiv naiste kaitset käsitlevate sätete kohaldamist, eriti seoses raseduse ja sünnitusega. Oma 15. mai 1986. aasta otsuses kohtuasjas C-222/84: M. Johnston v. Chief Constable of the Royal Ulster

Constabulary (EKL 1986, lk 1651, punkt 44) sedastas Euroopa Kohus, et mainides eraldi rasedust ja sünnitust, on direktiiviga püütud tagada esiteks naise bioloogilise seisundi kaitset ja teiseks erilisi suhteid naise ja tema lapse vahel.

14. Prantsuse ja Itaalia valitsus väidavad, et naiste öötöö keeld, mille puhul on muide kehtestatud hulk erandeid, vastab naistöajõu kaitse üldeesmärkidele ja ühiskondlikku laadi erikaalutlustele, mis on seotud näiteks vägivallaohutude ja naise suurema koormusega kodutöödel.

15. Mis puudutab naistöajõu kaitse eesmärke, siis võttes arvesse eelnimetatud põhimõtteid, on nende toetamine lubatud ainult juhul, kui meeste ja naiste erineva kohtlemise vajadus on põhjendatud. Olgu öötöö puudused millised tahes, ei tundu ohud sellist tööd tegevatele naistele, kui ei ole tegemist just raseduse või sünnitusega, olevat üldiselt siiski oma loomult teistsugused kui ohud meestele.

16. Mis puudutab vägivallaohutusi, siis eeldades, et need on öösel suuremad kui päeval, võib võtta asjakohased meetmed nendega toimetulekuks, kahjustamata meeste ja naiste võrdse kohtlemise aluspõhimõtet.

17. Mis puudutab perekondlikke kohustusi, siis Euroopa Kohus on juba öelnud, et direktiivi eesmärk ei olnud reguleerida perekorralduse küsimusi ega muuta paari kohustuste jaotust (vt 12. juuli 1984. aasta otsust kohtuasjas C-184/83: Ulrich Hofmann v. Barmer Ersatzkasse, EKL 1984, lk 3047, punkt 24).

18. Seega ei tundu naiste öötöö põhimõttelist keelamist tinginud kaitsmisvajadus enam põhjendatud ja selle keelu säilitamist ohtude tõttu, mis ei ole naiste puhul suuremad kui meeste puhul, või direktiiviga 76/207 mitteseotud vajaduste tõttu ei saa põhjendada selle direktiivi artikli 2 lõikega 3, millele viidati käesoleva otsuse punktis 3.

19. Mis puudutab arvukaid erandeid, mis on ette nähtud liikmesriikide õigusaktides, milles on säilinud naiste öötöö keeld ja millele viitavad Prantsuse ja Itaalia valitsus, siis neist ei piisa direktiivi eesmärkide toetamiseks, sest viimane keelab kehtestada üldpõhimõtte mitte lubada naiste öötööd, ning need võivad lisaks tekitada diskrimineerimist.

20. Eelnevatest kaalutlustest tulenevalt tuleb tribunal de police d'Ilkirchi esitatud küsimusele vastata, et direktiivi 76/207/EMÜ artikkel 5 on piisavalt täpne, et luua liikmesriigile kohustus mitte kehtestada oma õigusaktidega põhimõtet, mille kohaselt on naiste öötöö keelatud – isegi kui selle kohustuse puhul on ette nähtud erandid –, samal ajal kui meeste öötöö ei ole keelatud.

Kohtukulud

21. Euroopa Kohtule märkusi esitanud Prantsuse ja Itaalia valitsuse ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kohtukulud ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus liikmesriigi kohtus pooleli oleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse riiklik kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS,

vastates tribunal de police d'Illkirchi 4. oktoobri 1989. aasta otsusega esitatud eelotsuse küsimusele, otsustab:

Nõukogu 9. veebruari 1976. aasta direktiivi 76/207/EMÜ (meeste ja naiste võrdse kohtlemise põhimõtte rakendamise kohta seoses töö saamise, kutseõppe ja edutamisega ning töötingimustega) artikkel 5 on piisavalt täpne, et luua liikmesriigile kohustus mitte kehtestada oma õigusaktidega põhimõtet, mille kohaselt on naiste öötöö keelatud – isegi kui selle kohustuse puhul on ette nähtud erandid –, samal ajal kui meeste öötöö ei ole keelatud.

Due

Mancini

O'Higgins

Rodríguez Iglesias

Slynn

Joliet

Schockweiler

Grévisse

Zuleeg

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 25. juulil 1991. aastal Luxembourgis.

Kohtusekretär

President

J.-G. Giraud

O. Due